

Cykl konferencji nt. bezpieczeństwa

Rola szkół i placówek w systemie obrony cywilnej (zgodnie z ustawą OLiOC) – zadania i wyzwania w obliczu współczesnych zagrożeń

Kraków – 24.11.2025

Tarnów – 04.12.2025

Nowy Sącz – 09.12.2025

Wykładowcy: kadra naukowo-dydaktyczna Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie UAFM
oraz współpracownicy - specjaliści w zakresie OLiOC.

Konferencje realizowane pod Honorowym Patronatem:
Wojewody Małopolskiego dr Krzysztofa Klęczara, Małopolskiego Kuratora Oświaty dr Gabrieli Olszowskiej
Rektora Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego dr Macieja Kluza

**Wydział Nauk o Bezpieczeństwie
Janusz Ziarko**

**Szkoły i placówki oświatowe
w ochronie ludności i obronie cywilnej**

**Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze
ochrony ludności i obrony cywilnej**

KRAKÓW 2025

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Perspektywa spojrzenia praktyka zarządzania kryzysowego na ustawę o ochronie ludności i obronie cywilnej

Wieloobszarowe podstawy prawne ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej

Praktyka **OL i OC** opiera się nie tylko na ustawie o OL i OC - lecz wchodzi w interakcję z zarządzaniem kryzysowym, ochroną przeciwpożarową, PRM, działaniami antyterrorystycznymi, cyberbezpieczeństwem i reżimami stanów nadzwyczajnych.

Art. 1. ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz. U. poz. 1907), określa:
(siedem filarów ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej)

- 1) zadania ochrony ludności i obrony cywilnej;
- 2) organy i podmioty realizujące zadania ochrony ludności i obrony cywilnej;
- 3) zasady planowania ochrony ludności i obrony cywilnej;
- 4) zasady funkcjonowania systemów wykrywania zagrożeń oraz powiadamiania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach;
- 5) zasady użytkowania i ewidencjonowania oraz warunki techniczne obiektów zbiorowej ochrony;
- 6) zasady funkcjonowania i organizację obrony cywilnej oraz sposób powoływania personelu do obrony cywilnej;
- 7) finansowanie ochrony ludności i obrony cywilnej.

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Art. 6 do art. 16 - ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej

określają zadania podmiotów OL i OC w zakres których wchodzi - między innymi:

- identyfikacja zagrożeń, ocena ryzyka, podatności i ocena skutków zagrożeń dla podmiotów szkolnych – aby przygotować adekwatne zdolności sprawnego reagowania;
- przygotowanie organizacyjne i rzeczowe do monitorowania zagrożeń i reagowania na zagrożenia;
- informowanie, ostrzeganie i alarmowanie o zagrożeniach;

Planowanie OL i OC – na podstawie art. 5. ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym [1) plan główny, 2) zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, 3) załączniki funkcjonalne planu głównego

- planowanie i przygotowanie warunków dla ewakuacji, w tym miejsc zbiórki/tymczasowego schronienia;
- planowanie zabezpieczenia mienia szkoły;
- planowanie i przygotowanie przekształcenia działań ochrony w obronę cywilną;
- prowadzenie wymiany i analizy informacji, w tym pochodzących z systemów monitorowania zagrożeń;
- edukacja w zakresie ochrony ludności, w tym szkolenia dla ludności i podmiotów ochrony ludności;
- reagowanie i podejmowanie interwencji oraz działań ratowniczych, w tym udzielanie pomocy przedmedycznej osobom poszkodowanym;
- ewakuacja uczniów i pracowników, zabezpieczenie mienia;
- zapewnienie osobom poszkodowanym lub ewakuowanym pomocy doraźnej;
- zapewnienie osobom poszkodowanym i ewakuowanym opieki medycznej;
- organizowanie i koordynowanie udzielania i przyjmowania pomocy humanitarnej;
- informowanie rodzin o poszkodowanych.

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

W polskich szkołach rozwijać i doskonalić należy system ochrony podmiotów szkolnych, zarówno w czasie pokoju jak.

Osoby odpowiedzialne w szkole za realizację zadań z zakresu zarządzania kryzysowego podejmować muszą działania stworzenia struktur adekwatnych do występujących zagrożeń, przygotowania stosownych procedur postępowania oraz zapewnienia właściwych zasobów umożliwiających skuteczne zarządzanie na wypadek sytuacji kryzysowych.

❑ nieodpowiednie plany i procedury oraz niezapewnienie warunków do skuteczniej koordynacji działań ochronnych obniży jakość i efektywność reagowania osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo szkoły i podmiotów szkolnych.

Praktyka: szkoły muszą odejść od reaktywnego bezpieczeństwa do proaktywnych strategii OL i OC, aby stawić czoła wyzwaniom związanym z współczesnymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa ludzi, organizacji i środowiska, wykorzystując gotowość, szybką reakcję i bezpieczne środki przygotowania się, wspierania odporności i ograniczenia ryzyka, reagowania i odzyskiwania sił po kryzysie.

Przykładowe zagrożenia kryzysowe:

- Zagrożenia pożarowe, awarie/katastrofy techniczne
- Zagrożenia chemiczne
- Zagrożenia biologiczne
- zagrożenia incydem bombowym lub terrorystycznym,
- zagrożenie atakiem rakietowym,
- agresywne zachowania osób trzecich, np.: groźenie użyciem materiałów niebezpiecznych, stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa, życia i zdrowia uczniów i pracowników

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Edukacja z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej w systemie oświaty odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.) oraz rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 6 lutego 2025 r. w sprawie programów szkoleń z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej oraz wymagań dla podmiotów prowadzących szkolenia

➤ **Zgodnie z załącznikiem nr 5 rozporządzenia, zakres tematyczny szkolenia zasadniczego obejmuje obszary tematyczne zgodnie z zestawieniem:**

- 1) uwarunkowania ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce, w tym zagrożenia społeczności lokalnej i zapewnianie ciągłości działania;
- 2) Urząd (szkoła, placówka oświatowa) w systemie ochrony ludności i obrony cywilnej – rola, funkcje, zadania i sposoby ich realizacji;
- 3) funkcjonowanie urzędu (szkoły, placówki oświatowej) w stanach nadzwyczajnych oraz w czasie wojny;
- 4) przygotowanie i planowanie w ochronie ludności i obronie cywilnej, w tym planowanie ciągłości działania;
- 5) współpraca, wsparcie i współdziałanie w ochronie ludności i obronie cywilnej;
- 6) wykrywanie zagrożeń, powiadamianie, ostrzeganie i alarmowanie. Komunikacja kryzysowa i komunikacja ryzyka;
- 7) działania pomocowe w warunkach obrony cywilnej;
- 8) ewakuacja oraz środki indywidualnej i zbiorowej ochrony.

Celem szkolenia jest przygotowanie kadry (...) w jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego (...) **do efektywnej realizacji zadań z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej.**

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Źródła potrzeb szkoleniowych kadr nauczycielskich w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej, to:

- znaczący wzrost ryzyk związanych z zagrożeniami naturalnym i zagrożeniami wywołanymi celowymi działaniami człowieka, w tym zagrożeniami terrorystycznymi i wojennymi,
- idee społeczeństwa otwartego i opartego na wiedzy, globalizacja procesów społecznych, nowe techniki i technologie, a także wzrost potrzeb i oczekiwań społeczeństwa w zakresie sprawnej ochrony ludności i niesienia pomocy w sytuacjach dla ludzi kryzysowych.

Pytania problemowe szkolenia kadr nauczycielskich w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

- Czym jest, czego wymaga, jakie mamy oczekiwania wobec przygotowanej do reagowania na zagrożenia kryzysowe szkoły oraz szkoły odpornej na katastrofy?
- Jakie są/powinny być programy przygotowania szkoły do reagowania na zagrożenia kryzysowe oraz wspierania jej odporności na katastrofy, jakie one przewidują interwencje budujące kompetencje reagowania i odporność, programy, w których chcemy/możemy być uczestnikami?

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Jakie działania są niezbędne do przygotowania szkoły do sprawnej ochrony ludności (uczniów i pracowników szkoły) i obrony cywilnej?

Kluczowe założenia:

- **oceny ryzyk związanych z rzeczywistymi i potencjalnymi zagrożeniami szkoły i podmiotów szkolnych dokonywana ma być w kontekście priorytetów inwestycyjnych mających na celu wzmocnienie odporności szkoły** (ryzyko i odporność będą służyć jako użyteczne koncepcje ramowe do rozwiązywania problemów kryzysów w sposób bardziej proaktywny).
- **podejście do ryzyka i odporności musi odzwierciedlać złożoną i powiązaną rzeczywistość** (ryzyka wynikają z wielu powiązanych ze sobą zagrożeń i ich uwarunkowań, zewnętrznych i/lub wewnętrznych, które należy zrozumieć, zaś odporność może odnosić się do wielu poziomów i przybierać różnorodne formy;
- Ryzyko i odporność muszą stanowić „wspólny wątek” filarów bezpieczeństwa szkoły i działań związanych z rozwojem organizacji szkolnej.

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Idee przewodnie szkolenia nauczycieli z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej:

- kształtowanie u nauczycieli zdolności organizowania i usprawniania jednostkowych i zespołowych działań prewencyjnych, przygotowawczych i reagowania na katastrofy i ich następstwa;
- rozwijanie i doskonalenie umiejętności współpracy z zespołami interwencyjnymi chroniącymi i niosącymi ludziom pomoc zgodnie z obowiązującymi ustaleniami funkcjonalnymi i koordynacyjnymi,
- wskazanie na znaczenie osobistych i organizacyjnych zdolności (absorbowania zagrożenia, adaptowania się do wymagań sytuacji kryzysowej, transformowania się do wyzwań bezpieczeństwa) niezbędnych do stawania się jednostką, zespołem organizacją/szkołą odporną na zagrożenia kryzysowe.

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Realizacja idei przewodniej szkolenia z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej wymaga realizacji celów szczegółowych:

- problematyzowanie pojęć i sytuacji ochrony ludności i obrony cywilnej w praktyce działań prewencyjnych, zapobiegawczych, przygotowawczych i reagowania kryzysowego;
- doskonalenie umiejętności analizowania i wykorzystania informacji dotyczących środowiska bezpieczeństwa i występujących w nim zagrożeń dla ludzi, mienia i przyrody;
- rozwijanie umiejętności badania źródeł danych, informacji i wiedzy oraz uwarunkowań organizacyjnych i społeczno-kulturowych w dziedzinie ochrony ludności i obrony cywilnej;
- usprawnianie działań z zakresu: zmniejszenia ryzyka zagrożeń katastrofami i klęskami żywiołowymi, zarządzania profilaktycznego, prewencyjnego, zapobiegawczego i reagowania kryzysowego związanego z ochroną ludności i obroną cywilną;
- rozwijanie zdolności (absorbowania zagrożenia, adaptowania się do wymagań sytuacji kryzysowej, transformowania się do wyzwań bezpieczeństwa) niezbędnych do stawania się jednostką, zespołem organizacją odporną na zagrożenia kryzysowe.

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Struktura procesu wspierania odporności społeczności szkolnej w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Rozwijanie wiedzy na temat zagrożeń kryzysowych i związanych z nimi ryzyk – powodowanych:

- zjawiskami naturalnymi,
- przez ludzi,

Działania przed wydarzeniem - gotowość jako zdolność do uczenia się, bycie przygotowanym :

- przewidywanie, planowanie
- rozwijanie niezbędnych zdolności, uodparnianie

**Szkolne przygotowywanie się –
budowanie odporność**

Zarządzanie zmianą - innowacyjność jako zdolność do transformacji:

- postrzeganie społeczności jako złożonych systemów,
- kształtowanie zdolności innowacyjnych, procesowych, transformacyjnych,

Reagowanie - trwałość i elastyczność jako zdolności absorpcji wstrząsów i adaptacji do zmiennych warunków:

- dostosowywanie się, radzenie sobie,
- korzystanie ze zdolności absorpcyjnych i adaptacyjnych,

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Ramy teoretyczne - niezbędne w pracach poznawczych, decyzyjnych związanych z rozwiązywaniem złożonych problemów w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Wymiar: zarządzanie i finansowanie

- Świadomość zagrożeń i przygotowanie do działania
- Organizacja szkoleń
- Zasoby (ludzkie i finansowe)
- Zarządzanie kryzysowe

Wymiar: szkolenie dla bezpieczeństwa w szkole

- Edukacja w zakresie zagrożeń – zaangażowanie uczestników
- Tematyka szkoleń, bogactwo i różnorodność form i metod szkolenia

UWARUNKOWANIA ODPORNOŚCI SZKOŁY

Wymiar: społeczność szkoły

- Kultura lokalna i szkolna – funkcjonujące w środowisku normy, wartości, przekonania
- Spójność społeczna i szkolna – integracja interesariuszy szkoły
- Zdrowie i samopoczucie społeczności szkolnej
- Potencjał społeczny: fizyczny i ekonomiczny

Wymiar: infrastruktura i środowisko

- Dostęp do szkoły i zaangażowanie w lokalnej społeczności
- Podatność na zagrożenia ekosystemowe i środowiskowe
- Infrastruktura szkoły
- Zaangażowanie społeczności w sprawy szkoły

Rozwijanie kompetencji pracowników szkół w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej

Umiejętności potrzebne są dyrektorowi i pracownikom szkoły, żeby działać na rzecz bezpieczeństwa szkolnej społeczności, poprzez minimalizację ryzyk i wspieranie odporności

- Definiowania różnych rodzajów ryzyka, rzeczywistych i potencjalnych ryzyk;
- Identyfikowania i oceniania pojawiającego się ryzyka;
- Oceniania prawdopodobieństwa i wpływ ryzyka na społeczność szkolną, jej członków;
- Przełożenia zarządzania ryzykiem na strategię i planowanie organizacyjne;
- Opracowania i wdrożenia strategii ograniczania ryzyka;
- Opracowanie planów i przygotowanie się do skutecznego reagowania na zdarzenia ryzykowne;
- Stosowania zasad zarządzania ryzykiem w scenariuszach/sytuacjach z życia wziętych;
- Dokonywania przeglądów i oceny skuteczności strategii ograniczania ryzyka;
- Oceniania wyników zarządzania ryzykiem dla szkolnej społeczności;
- Powiązania zarządzania ryzykiem ze środowiskiem zewnętrznym, takim jak jednostki administracji publicznej (np. CZK) i wymogami regulacyjnymi;
- Tworzenie, rozwijanie i wdrażanie zasad i procedur zarządzania ryzykiem w szkole;
- Dopasowania metodologii zarządzania ryzykiem do konkretnych potrzeb szkoły.

Dlaczego Zarządzanie Ciągłością Działania jest dla Twojej szkoły ważne – przewodnikiem w Zarządzaniu Ciągłością Działania jest/może być norma ISO 22301

- nieprzewidziane zdarzenia mogą w każdej chwili spowodować zakłócenia w pracy szkoły - kluczem do zapewniania nieprzerwanego jej funkcjonowania jest Zarządzanie Ciągłością Działania;

Czym jest Zarządzanie Ciągłością Działania? (z ang. Business Continuity Management / BCM)

- ☐ to całościowy proces podejmowany przez organizacje w celu zapewnienia społeczności szkolnej (uczniów, interesariuszy i pracowników), że procesy szkolne (organizacyjne) będą kontynuowane w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej lub awaryjnej. BCM wymaga opracowania i wdrożenia Planu Ciągłości Działania (PCD)

- dobrze opracowany PCD nie tylko analizuje potencjalne zagrożenia i ocenia ich wpływ na działalność szkoły, ale również określa jak postępować w razie zmaterializowania się potencjalnych zagrożeń.
- Identyfikuje się szereg czynności związanych z analizą, planowaniem, monitorowaniem i postępowaniem w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej (czyli nagłego, niespodziewanego zdarzenia mogącego negatywnie wpływać na prowadzoną działalność).

➤ **Najczęściej uwzględnianie w Planach Ciągłości Działania zagrożenia to:**

- cyberataki i zagrożenia bezpieczeństwa danych i informacji,
- naruszenia infrastruktury krytycznej i struktury IT,
- ekstremalne zdarzenia: katastrofy techniczne i pogodowe (takie jak wybuchy, pożary czy powodzie),
- zakłócenia w komunikacji stacjonarnej i w dostępie do lokalizacji szkoły,
- zakłócenia łańcuchów dostaw,
- pandemie i choroby zakaźne,
- kryzysy polityczne,
- akty dywersji i terroryzmu,
- odejścia kluczowych pracowników,
- zniszczenia mienia lub straty materialne.

➤ **Norma ISO 22301 „Bezpieczeństwo i odporność — Systemy zarządzania ciągłością działania – Wymagania”**

to opublikowany przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną dokument dotyczący wdrażania, utrzymywania i doskonalenia Systemów Zarządzania Ciągłością Działania. Standard pomaga organizacjom identyfikować zagrożenia, ustalać ich priorytety oraz właściwie reagować na pojawiające się incydenty.

❑ Zarządzanie Ciągłością Działania powinno być częścią kultury organizacyjnej każdej organizacji. Dzięki odpowiedniemu podejściu do planowania ciągłości organizacyjnej można lepiej zarządzać bezpieczeństwem prowadzonej działalności, uniknąć strat finansowych, prawnych i wizerunkowych, a także szybciej powrócić do normalności w momencie wystąpienia zagrożenia

➤ Zarządzanie Ciągłością Działania wg normy ISO 22301 buduje odporność organizacji poprzez:

- zmniejszenie prawdopodobieństwa i wpływu zakłóceń oraz przestojów na kontynuowanie działalności,
- możliwość szybkiego powrotu do „normalności” po zaistniałym incydencie,
- chronienie organizacyjnych zasobów,
- optymalizację kosztów zarządzania zagrożeniami,
- ograniczenie strat finansowych, prawnych i wizerunkowych w momencie wystąpienia zagrożenia,
- spełnienie wymagań prawnych oraz oczekiwań klientów szkoły,
- zwiększenie świadomości kadry zarządzającej i pracowników – podmiotów szkolnych.